

ارزیابی اثرات اجرای طرح‌های هادی بر توسعه کالبدی روستاها (مطالعه موردی: روستاهای دارای طرح هادی شهرستان زهک)

مصطفی بیک مداح (دانشجوی دکتری تخصصی جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد،

ایران)

mostafa.b@gmail.com

حمید جعفری (دانشیار گروه جغرافیا، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران، نویسنده مسئول)

Jafari1421@mshdiau.ac.ir

کتایون علیزاده (دانشیار گروه جغرافیا، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران)

k-alizadeh@mshdiau.ac.ir

چکیده

ارزیابی تأثیرات اجرای طرح‌های هادی از جمله راهکاری مهم برای اثرگذاری بیشتر طرح‌ها در راستای توسعه کالبدی روستاها می‌باشد. با توجه به اهمیت این موضوع، در پژوهش حاضر نیز بررسی تأثیر اجرای طرح‌های هادی بر توسعه کالبدی روستایی در شهرستان زهک پرداخته شد. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش انجام توصیفی-تحلیلی بوده است. گردآوری داده‌ها و اطلاعات به صورت پیمایشی و پرسش‌نامه صورت گرفته است. جامعه آماری روستاهای شهرستان (۴۰ روستا) زهک بوده که طرح هادی در آنها انجام گرفته است. از بین این ۴۰ روستا بیست درصد روستاها که شامل ۸ روستا بوده به عنوان نمونه انتخاب شد. در این ۸ روستا با استفاده از فرمول کوکران ۳۳۸ نمونه برای پاسخ به سوالات انتخاب شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در مورد تأثیرگذاری اجرای طرح هادی از آزمون رتبه‌ای هم‌انباشتگی نامحدود اکتشافی (روش جوهانسن) و برای بررسی جایگاه هر روستا از نظر عملکرد طرح‌ها از آزمون ۴ تک‌نمونه‌ای استفاده شد. نتایج پژوهش گویای آن بود که اجرای طرح هادی در شهرستان زهک بیشترین تأثیر را بر صدور سند مالکیت مساکن و امکان، استفاده از مصالح با کیفیت در ساخت و سازها، بهبود شبکه معابر روستایی، بهبود دسترسی و توزیع کاربری‌های خدماتی و توجه به معماری بومی و منطقه‌ای در ساخت و سازهای روستایی داشته است. از نظر مقایسه تأثیرگذاری طرح‌های هادی در روستاهای منطقه نتایج نشان داد که اجرای طرح

نشریه جغرافیا و توسعه ناحیه ای، سال بیست و سوم، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۴، شماره پیاپی ۵۳، صص ۲۹-۰۱

تاریخ تصویب: ۱۴۰۲/۰۹/۲۷

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۹/۰۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۱۶

هادی در روستاهای ندام شرقی، ملک حیدری، حسن خون و کوهک اثرگذاری مطلوب‌تری بر توسعه کالبدی داشته است.

کلیدواژه: طرح هادی، توسعه کالبدی، مناطق روستایی، شهرستان زهک

۱- مقدمه

علیرغم کاهش تفاوت‌ها بین مناطق روستایی و شهری، هنوز هم محدودیت‌های متعددی وجود دارد که مناطق روستایی با آن روبرواند و باید با آنها دست و پنجه نرم کنند (Abreu & Mesias, 2020, p. 578). بسیاری از مناطق روستایی در جهان (به جزء بخش‌هایی از اروپای غربی و آمریکا) با عملکرد و توسعه منفی مشخص می‌شوند (Dax & Fischer, 2018, p. 297) و توسعه آنها با کندی انجام می‌گیرد (شماعی و همکاران، ۱۳۹۳، ص. ۷۶). توزیع امکانات و خدمات زیرساختی در این مناطق نیز نامناسب و نابرابر است (O'Brien et al, 2008, p. 25). از جمله عدم توسعه یافتگی در روستاها می‌توان به عدم توسعه اقتصادی، اجتماعی و عدم توسعه کالبدی اشاره کرد (Youa & Zhang, 2017, p. 7). در این بین، با توجه به قدمت اکثر روستاها، بافت کالبدی روستاها معمولاً قدیمی است که این بافت قدیمی متناسب با شرایط اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و فناوری گذشته بوده و با زندگی امروزی روستاییان هماهنگی لازم را ندارد (رضوانی، ۱۳۹۰، ص. ۱۶۱). به همین خاطر روستاها با تخلیه روستایی (رضازاده و همکاران، ۱۳۹۳، ص. ۴۹) و کاهش کیفیت زندگی و کاهش زیرساخت‌ها و رفاه مواجه هستند (صادقی و طولابی‌نژاد، ۱۳۹۸، ص. ۶۸). در این شرایط توجه به توسعه کالبدی روستاها موضوعی مهم برای پاسخگویی به چالش‌های روستایی است (Long et al, 2022, p. 102) و به عنوان ابزاری برای توسعه محیط و فضای روستاها توسط سیاست‌گذاران مورد تاکید قرار گرفته است (Kurowska-Pysz, 2018, p. 7). بسیاری از محققان نیز بر برنامه‌ریزی کالبدی برای توسعه روستایی تاکید دارند (Wu et al, 2023, p. 1). چرا که توسعه کالبدی و فضایی به عنوان یک فرایند با تسری به سایر بخش‌ها بر تغییرات کمی و کیفی ساختارها و جهت‌گیری‌های

اجتماعی و اقتصادی روستاها نیز اثرگذار است (Hoggart & Paniagua, 2001, p.42). همچنین توجه به توسعه کالبدی سبب خصوص در روستاها- منجر به ایجاد محیط‌های با کیفیت در مناطق روستایی خواهد شد (Gustafson, 2010, p.117). در ایران یکی از طرح‌های مهم که برای توسعه کالبدی روستاها در دستور کار قرار گرفته، طرح‌های هادی می‌باشد (توکلی و رزلانسری، ۱۳۹۵، ص. ۱۴۱). این طرح از جمله طرح‌های عمران روستایی است که می‌تواند نقش بنیادی و زیربنایی در توسعه همه جانبه مناطق روستایی داشته باشد (مرادخانی و حسنی، ۱۴۰۱، ص. ۱۰۲۷). طرح هادی روستایی به عنوان سند توسعه فیزیکی و کالبدی روستا، ضمن بررسی وضع موجود روستاها، نحوه استفاده از زمین برای کاربری‌های متعدد و نحوه گسترش آن در آینده را مشخص می‌کند (نارویی مهر و نجفی کانی، ۱۴۰۱، ص. ۷۹). طرح هادی با مبنای تغییر و تحول در ساختار فیزیکی-کالبدی بخشی از فرآیند توسعه روستایی به شمار می‌رود (خرشادی زاده و اسمعیل‌نژاد، ۱۳۹۵، ص. ۱۳۲). طرح هادی از جمله طرح‌های عمران روستایی است که برای توسعه بنیادی و زیربنایی روستایی مورد توجه قرار گرفت (کریمی نسب و مولایی‌بارده، ۱۳۹۷، ص. ۵۲۹). طرح هادی به عنوان یک متغیر بیرونی، وارد سیستم روستا می‌شود، بر ساختارهای فیزیکی-کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی روستا اثر می‌گذارد (اصلانی، ۱۳۷۸، ص. ۲۲۳). این طرح ضمن ساماندهی و اصلاح بافت موجود، میزان و مکان تجهیزات و نیازهای عمومی روستایی را حسب مورد در قالب مصوبات طرح‌های ساماندهی فضا و سکونتگاه‌های روستایی یا طرح‌های جامع ناحیه‌ای تعیین می‌نماید (عزیزی‌دمیرچلو و همکاران، ۱۳۹۵، ص. ۷۹). سنجش میزان اثرات اجرای طرح‌های هادی روستایی در ایجاد بستر مناسب برای تصمیم‌سازی و توسعه عملی در روستاها مؤثر خواهد بود (درست، ۱۳۹۲، ص. ۱). از جمله اقدامات مهمی که می‌تواند به تقویت و پایداری آثار این گونه طرح‌ها کمک نماید، بررسی اثرات اجرا و ارزشیابی آنهاست. بنابراین می‌توان گفت که طرح‌های هادی نقش مهمی در توسعه

روستایی و به خصوص توسعه کالبدی و فضایی روستاها بر عهده دارند و اهمیت طرح‌های هادی ایجاب می‌کند تا به بررسی تأثیرات این طرح بر توسعه کالبدی سکونتگاهایی روستایی پرداخته شود. در روستاهای استان سیستان و بلوچستان و به ویژه روستاهای شهرستان مرزی زهک نیز همانند تمام مناطق روستایی کشور، طرح‌های توسعه کالبدی مورد توجه قرار گرفته است. در شهرستان زهک نیز سرمایه‌گذاری‌های زیادی در کالبد روستاها انجام گرفته است. در این شهرستان طرح‌های هادی روستایی در ۴۰ روستا اجرا شده است. با این حال موضوع و مسئله مهم و قابل تامل در زمینه اجرای طرح‌های هادی در شهرستان زهک این است که علی‌رغم اجرای طرح‌های هادی روستایی در این منطقه، ارزیابی میزان اثر بخشی و تأثیر اجرای طرح‌های هادی بر توسعه کالبدی در روستاهای شهرستان زهک چگونه بوده است. با توجه به این که امروزه طرح‌های هادی مهم‌ترین ابزار مدیریت کالبدی در روستاها است و ارزیابی اثربخشی اجرای این طرح‌ها در توسعه کالبدی سکونتگاههای روستایی در منطقه مورد مطالعه مسئله اصلی مورد بررسی در این پژوهش است، در این پژوهش نیز به بررسی تأثیر اجرای طرح‌های هادی بر توسعه کالبدی روستاها در شهرستان زهک پرداخته شد. با توجه به هدف تحقیق، سوالات اصلی زیر برای این پژوهش ارائه شده است:

(۱) اجرای طرح‌های هادی چه تاثیری بر توسعه کالبدی روستاهای شهرستان زهک داشته است؟

(۲) اثرات اجرای طرح‌های هادی بر توسعه کالبدی در کدام روستاها بیشتر بوده است؟

۲- پیشینه پژوهش

مرور مطالعات در زمینه طرح‌های هادی نشان می‌دهد که از زمان اجرای طرح‌های هادی در مناطق روستایی کشور بیش از سه دهه می‌گذرد و در خصوص ارزیابی تأثیر اجرای این طرح‌ها، مطالعات و بررسی‌های متعددی صورت گرفته است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود. جلالیان و همکاران (۱۳۹۶)، در مقاله‌ای به بررسی اثرات اجرای طرح‌های هادی بر توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی در شهرستان اردبیل، پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان داد که میانگین اثرات اجرای طرح‌های هادی بر

توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی در حد متوسط تا زیاد بوده است. با بررسی شاخص‌های توسعه کالبدی در روستاهای مطالعاتی، شاخص معابر و کانال‌های دفع آب‌های سطحی متوسط و شاخص‌های مسکن و ساخت و سازهای روستایی، کیفیت نظام کاربری زمین روستایی و مکان‌گزینی و کیفیت دسترسی به خدمات در حد زیاد ارزیابی شده است. صادقی و طولابی نژاد (۱۳۹۸) مقاله‌ای را با عنوان تحلیل ادراک جامعه محلی از توسعه کالبدی- فضایی اجرای طرح هادی روستایی در دهستان رشتخوار تدوین کردند و به این نتیجه رسیدند که عملکرد طرح های هادی بر توسعه فضایی-کالبدی در سکونتگاه های روستایی در حد پایینی ارزیابی شده و اجرای طرح های هادی نتوانسته بر توسعه کالبدی-فضایی روستاهای منطقه موثر باشد. عنابستانی و نادریان‌فر (۱۳۹۹) در پژوهشی به تحلیل اثرات اجرای طرح های هادی روستایی شهرستان هامون در استان سیستان و بلوچستان بر کیفیت محیطی سکونتگاه‌های روستایی این منطقه پرداختند و به این نتیجه رسیدند که اجرای طرح هادی در روستاهای محدوده مورد مطالعه در بهبود کیفیت محیطی سکونتگاه‌های روستایی مؤثر بوده است. محمدی (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان اثرات اجرای طرح‌های هادی در توسعه کالبدی روستاهای پیرامون شهر مریوان به بررسی اثرگذاری اجرای طرح‌های هادی در توسعه کالبدی روستاهای پیرامون شهری شهرستان مریوان پرداختند. نتایج مطالعه وی نشان داد که اجرای طرح هادی توانسته است موجب توسعه کالبدی روستاهای مورد مطالعه شود و بیشترین تاثیر را بر کیفیت معابر داشته است. ریاحی و عزیزی (۱۴۰۰) در مطالعه‌ای به ارزیابی اثرات اجرای طرح هادی در توسعه کالبدی روستاها از دیدگاه روستاییان پرداختند. نتایج مطالعه آنها نشان داد که اجرای طرح هادی در روستاهای مورد مطالعه بهترین عملکرد را در متغیرهای مسکن، توزیع خدمات، شبکه معابر و زیست‌محیطی داشته است. نارویی مهر و نجفی کانی (۱۴۰۱) در مطالعه‌ای نقش طرح‌های هادی در بهبود اوضاع کالبدی و فضایی سکونتگاه‌های روستایی پرداختند و به این نتیجه رسیدند که اجرای

طرح هادی باعث تثبیت جمعیت روستاییان در روستاهای مورد مطالعه شده است و بیشترین تاثیر را بر مقابله با ساخت و ساز و صدور سند داشته است.

مرور مطالعات خارجی نشان داد که در کشورهای دیگر طرح هادی همانند ایران نیستند ولی در سایر کشورها نیز طرح‌های کالبدی تدوین و اجرا می‌شود. بر این اساس به برخی مطالعات که در زمینه طرح‌های توسعه کالبدی روستایی انجام گرفته اشاره شده است. مانند مطالعه لانگ^۱ و همکاران (۲۰۱۲)، در که در مطالعه خوب به ارزیابی توسعه کالبدی در مناطق روستایی چین پرداختند. نتایج مطالعه آنها گویای آن بود که طرح‌های توسعه کالبدی- فیزیکی و سیاست‌گذاری دولتی بر توسعه عمران روستاها و احیای بافت سنتی روستاها و توسعه مناطق روستایی اثرگذار بوده است. شیجی^۲ و همکاران (۲۰۱۵) در مطالعه‌ای به بررسی نقش اصلاحات زیرساختی- فیزیکی در دستیابی به توسعه متوازن نواحی روستا- شهری پرداخته‌اند. نتایج مطالعه آنها گویای آن بود که هرچند اصلاحات کالبدی و فیزیکی نقش مهم در توسعه روستایی دارند، ولی طرح‌های فیزیکی و کالبدی روستاها با چالش‌هایی چون ضعف مدیریتی و نبود اعتبارات کافی، عدم حمایت مالی از روستاییان، مشکلات فنی در اجرای طرح‌ها، مشارکت پایین افراد محلی روبرو هستند. ربکا و همکاران^۳ (۲۰۱۶)، در تحقیقی به بررسی رابطه طرح‌های ابعاد فیزیکی روستایی با فضاهای تفریحی و حس تعلق مکان پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که؛ توسعه کالبدی مجدد فضاهای روستایی موجب توسعه فضاهای کالبدی عمومی و همچنین افزایش تقویت حس تعلق مکانی چند سطحی می‌شود. روا^۴ (۲۰۲۲)، که در مقاله‌ای به بررسی طرح یکپارچه‌سازی زمین به عنوان سیاست توسعه کالبدی روستایی: در چین پرداختند و به این نتیجه رسیده است که طرح‌های یکپارچه‌سازی زمین هم به عنوان یک ابزار و هم به عنوان یک پلتفرم برای یک سیاست توسعه کالبدی روستایی عمل می‌کند

1. Long

2. Shijie

3. Rebecca et al

4. Rao

که هدف آنها ارتقاء زندگی روستایی از طریق ادغام توسعه روستا و شهر می‌باشد و یک پارچه‌سازی زمین در مناطق روستایی است. جاسینسکا^۱ و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی به بررسی رشد فیزیکی و عملکرد اجرایی طرح‌های کالبدی روستایی پرداختند و به این نتیجه رسیدند که آموزش روستاییان و آگاهی آنها تاثیر زیادی بر توسعه کالبدی و افزایش عملکرد طرح‌ها دارد. ژنگ^۲ و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی به بررسی هم‌آفرینی ارزش کالبدی و فضایی روستایی با استفاده از نظریه میدان جامعه‌شناختی روستایی پرداختند. نتایج مطالعه آنها نشان داد که هم‌آفرینی بافت و کالبد روستایی یک نیروی محرکه مهم برای ساخت و ساز کالبدی روستایی و تحول و بهبود مناطق روستایی است.

۳- روش پژوهش

تحقیق حاضر در زمره تحقیقات کاربردی و از نظر «روش»، در چارچوب روش «توصیفی-تحلیلی» قرار می‌گیرد. همچنین جمع‌آوری اطلاعات به دو روش «اسنادی» و «میدانی» بوده است. جامعه آماری تحقیق، شامل ۴۰ روستای شهرستان زهک هستند که در آنها طرح هادی اجرا شده است. با توجه به این ۴۰ روستا، در پژوهش حاضر ۲۰ درصد روستاها که شامل ۸ روستا بوده به صورت تصادفی ساده انتخاب شد. در این روش سعی شد که از هر دهستان که ۲۰ درصد طرح هادی اجرا شده انتخاب شوند. بنابراین از دهستان زهک چهار روستا، از دهستان جزینک دو روستا و از دهستان‌های خواجه احمد و خمک هر کدام یک روستا به عنوان نمونه مورد مطالعه انتخاب شدند. برای تعیین حجم پرسش‌نامه‌ها نیز از فرمول کوکران استفاده شد که طی آن ۳۳۸ نمونه بدست آمد (جدول ۱). برای انتخاب افراد پاسخگو سعی شده که میزان آگاهی پاسخگویان از طرح‌های هادی روستایی و اثرات آن بر توسعه کالبدی در نظر گرفته شود. به منظور تعیین حجم نمونه هر روستا از روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده و به نسبت سهم هر روستا، استفاده شد. ابزار اندازه‌گیری

1. Jasińska

2. Zheng

در این تحقیق پرسشنامه بوده است. پرسش‌نامه‌ها در طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای تهیه و اجرا شد. در این پژوهش برای بررسی تاثیر اجرای طرح هادی روستایی بر توسعه کالبدی روستایی از ابعاد و شاخص‌هایی چون صدور سند مالکیت، مقاوم سازی واحدهای مسکونی روستایی، بهبود سیمای ظاهری و بافت روستاها، استفاده از مصالح با کیفیت در ساخت و سازهای روستایی، بهبود شبکه معابر روستایی، افزایش رعایت مقررات در ساخت و سازهای روستایی، توجه به معماری بومی و منطقه‌ای در ساخت و سازها روستاها، جذب امکانات و خدمات رفاهی و زیرساخت‌های کالبدی روستایی، بهبود دسترسی و توزیع کاربری‌های خدماتی در روستاها و تغییر در نوع واحدهای مسکونی روستاها استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و بررسی بررسی تاثیر اجرای طرح‌های هادی بر توسعه کالبدی روستاهای شهرستان زهک از روش آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده گردید. همچنین برای تجزیه تحلیل اطلاعات استنباطی از آزمون رتبه‌ای هم‌انباشتگی نامحدود اکتشافی (روش جوهانسن)، و برای بررسی رتبه هر یک از روستاهای مورد مطالعه از نظر اثرگذاری طرح هادی روستایی بر توسعه کالبدی از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده بهره گرفته شد. روایی ابزار سنجش با استفاده از نظر کارشناسان و از جمله اساتید راهنما مشاور مورد بررسی قرار گرفت. وضعیت پایایی ابزار سنجش نیز با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ مورد ارزیابی قرار گرفت. میزان آلفای به دست آمده برای ابعاد کالبدی ۰/۷۸ بود. با توجه به این اینکه میزان آلفای به دست آمده بالاتر از ۰/۷۰ بوده، میزان پایایی ابزار سنجش نیز مورد قبول می‌باشد.

جدول ۱. توزیع فضایی پرسشنامه‌ها در سطح روستاهای نمونه

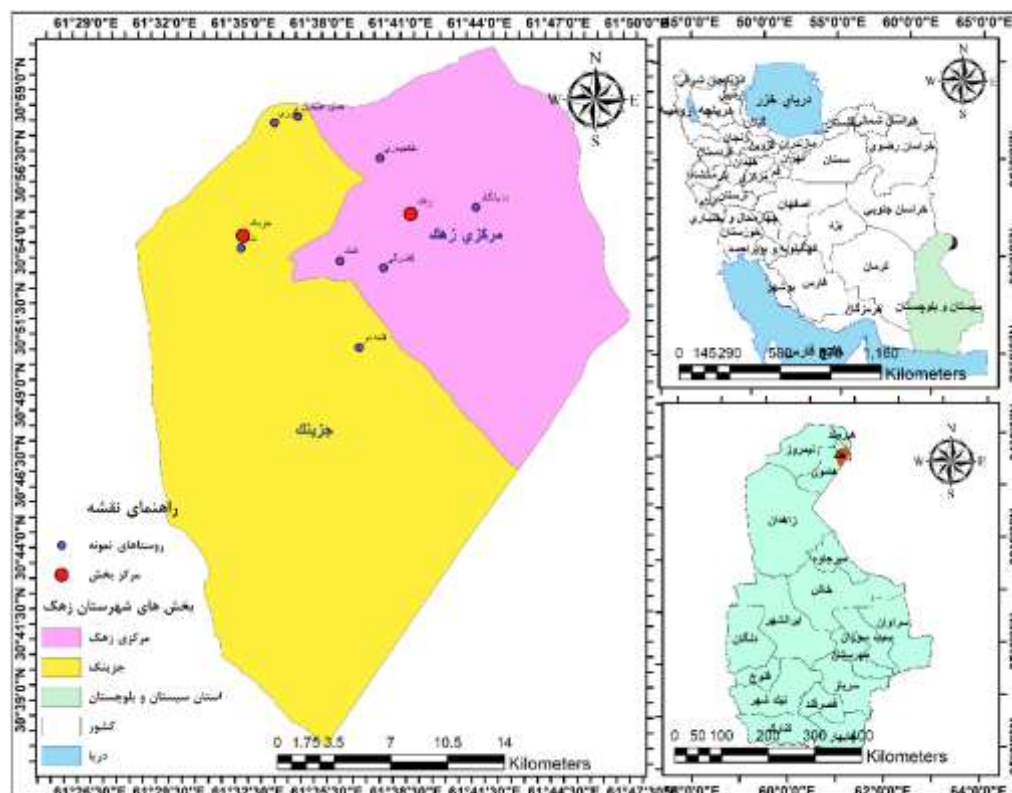
شهرستان	بخش	دهستان	آبادی	سال اجرای طرح	تعداد خانوار	تعداد پرسشنامه
زهک	مرکزی	زهک	حسن خون	۱۳۹۰	۳۰۱	۳۶
			ملک حیدری	۱۳۸۶	۳۸۶	۴۶
			کفتارگی	۱۳۹۰	۱۳۴	۱۶
			کوهک	۱۳۸۹	۱۲۸۴	۱۵۲

شهرستان	بخش	دهستان	آبادی	سال اجرای طرح	تعداد خانوار	تعداد پرسشنامه
		خواجه احمد	ده یادگار	۱۳۹۰	۲۱۲	۲۵
	جزینک	جزینک	ندام شرقی	۱۳۹۰	۷۳	۹
			قلعه کهنه (قلعه نو)	۱۳۸۷	۲۲۳	۲۷
			گوری	۱۳۹۲	۲۲۵	۲۷
			جمع کل			۲۸۳۸

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

منطقه مورد مطالعه

منطقه مورد مطالعه پژوهش حاضر، شهرستان زهک در استان سیستان و بلوچستان است. شهرستان زهک در شمال استان قرار گرفته است. شهرستان زهک در ۶۱ درجه و ۳۰ دقیقه تا ۶۱ درجه و ۴۶ دقیقه طول شرقی و ۳۰ درجه و ۳۶ دقیقه تا ۳۰ درجه و ۵۹ دقیقه عرض شمالی قرار گرفته است. این شهرستان دارای ۸۰۲ کیلومتر مربع مساحت است که در سال ۱۳۸۴ از شهرستان زابل جدا شد. این شهرستان یکی از شرقی‌ترین نقاط مرزی کشور محسوب می‌شود. بر اساس سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۵، شهرستان زهک ۷۴۸۹۶ نفر جمعیت داشته که از این تعداد ۱۳۳۵۷ نفر (۱۷/۹ درصد) در نقاط شهری و ۶۱۵۳۹ نفر (۸۲/۱ درصد) در مناطق روستایی ساکن بوده‌اند. این منطقه همانند سایر مناطق استان سیستان و بلوچستان با محدودیت معیشت روستایی روبه‌راست. با این حال در روستاهای این منطقه کشت گندم، جو، هندوانه زابلی (به روش بومی) کشت می‌شود. در روستاهای این منطقه دامداری در حد دام‌هایی چون شتر، گاو بومی سیستانی، و بز بومی پرورش داده می‌شود. در شکل (۱) نقشه موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه آورده شده است.

شکل ۱. نقشه منطقه مورد مطالعه، ترسیم، نگارندگان، ۱۴۰۲

۴- مبانی نظری پژوهش

نظام برنامه‌ریزی توسعه هر کشور بسته به اهداف، مکان، زمان، نوع طرح‌ها و برنامه‌ها و سطوح مدیریت در آن کشور، دارای سلسله مراتب و دارای انواع مختلفی است (عندلیب و معطوف، ۱۳۸۸، ص. ۵۸). براساس این انواع طرح‌های برنامه‌ریزی ممکن است به صورت‌های مختلف کالبدی، فیزیکی، اقتصادی و اجتماعی به کار گرفته شود (کوشکی و طولابی‌نژاد، ۱۳۹۹، ص. ۱۱۹). از بین انواع طرح‌ها و برنامه‌ریزی‌ها نقش حیاتی طرح‌های کالبدی و فضایی در موفقیت سرزمین‌ها، پروژه‌ها و استراتژی‌ها و رشد و توسعه پایدار درازمدت اهمیت زیادی دارد (Yigitcanlar et al, 2015).

(p. 36). به همین خاطر در سال‌های اخیر، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران به ویژه در کشورهای در حال توسعه به برنامه‌ریزی کالبدی سکونتگاه‌های روستایی به منظور هدایت منطقی عناصر کالبدی در عرصه‌های روستایی توجه زیادی کرده‌اند (اصغری لقمجانی و معصومی جشنی، ۱۳۹۵، ص. ۱۶۹). یکی از رویکردهای مهم در برنامه‌ریزی توسعه روستایی، رویکرد فضایی و کالبدی است که بر ابعاد مکانی برنامه‌ریزی توسعه به ویژه در زمینه موقعیت، مقیاس و اندازه، توزیع و پراکندگی و سلسله مراتب تأکید دارد (رضوانی، ۱۳۹۰، ص. ۹۷). رویکرد توسعه کالبدی-فیزیکی در برگیرنده انجام هر عملیات یا اصلاح و تغییر زمین به دست انسان برای تلاش در مسیر ایجاد محیط قابل زیست و راحت است (Amoateng et al, 2013, p. 98). رویکرد توسعه کالبدی برگرفته از عناصر و اجزاء کالبدی مکان به عنوان بخشی از فرایند شناخت و هویت انسانی است (بذرافشان و همکاران، ۱۳۹۷، ص. ۷۹۵). از سویی دیگر، توسعه کالبدی- فیزیکی سکونتگاه‌های روستایی، بخشی از برنامه‌ریزی توسعه روستایی است که پروژه‌های زیربنایی در مناطق روستایی مانند شبکه حمل و نقل و جاده‌ها، آب، برق و بهبود بافت فیزیکی روستا را شامل می‌شود (Cherry et al., 2006, p. 209). بر اساس رویکرد کالبدی- فیزیکی، اجرای طرح‌های توسعه فیزیکی- کالبدی منجر به ایجاد محیط- های با کیفیت در مناطق روستایی خواهد گردید (Morse & Mudgett, 2017, p. 97). تغییر فضای کالبدی به طور مستقیم و غیر مستقیم بر سطح امرار رفاه، توسعه، کیفیت زندگی افراد و خانواده‌ها تاثیر می‌گذارد و باعث توسعه و تحول در مناطق روستایی می‌گردد (Zwiers et al, 2016, p. 16). برنامه‌ریزی توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی نیز از جمله مهم‌ترین این برنامه‌ها می‌باشند که توسعه پایدار روستایی اساس فعالیت‌های آن می‌باشد (Shucksmith, 2000, p. 209). در برنامه‌ها و طرح‌های توسعه کالبدی، این نوع طرح‌ها به عنوان یک مکانیسم برنامه‌ریزی در جهت ارتقاء کیفیت فضا و کالبد مناطق و توسعه ارضی و کاربری اراضی محسوب می‌شود (Medeiros, 2014, p. 365). در رویکرد توسعه کالبدی، عوامل دخیل در توسعه کالبدی- فیزیکی روستاها، عبارت‌اند از: مسکن،

شبکه معابر، بهداشت محیط، فاصله از راه‌های ارتباطی، لیتولوژی، مالکیت، سطح آب‌های زیرزمینی، تیپ زمین، فاصله از رودخانه‌ها، فاصله از گسل فرعی، کاربری زمین، شیب و ارتفاع (عطائی و پورمحمدی، ۱۳۹۴، ص. ۲۳۰). این عوامل به صورت کنترل و هدایت شده باید برای مکان‌گزینی روستاها بررسی و ارزیابی شوند. همچنین در رویکرد توسعه فیزیکی - کالبدی اصل مهم این است که توسعه فیزیکی و کالبدی، زمینه دستیابی به توسعه اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی را فراهم می‌آورد.

در ایران رویکرد توسعه فضایی-کالبدی روستا، رویکرد غالب در برنامه‌ریزی‌های توسعه دولت در بعد از انقلاب اسلامی بوده است. این رویکرد ساخت فیزیکی و کالبدی روستاها را متناسب با شرایط تحول و توسعه جامعه روستایی نمی‌داند و لازمه تحول و توسعه روستایی را تحول در ساختار کالبدی و فیزیکی آن می‌داند (جمعه پور، ۱۳۸۴، ص. ۱۵۸). در این رویکرد، مسائل و مشکلات موجود در روستا، حاصل ضعف و کمبودهای موجود در زمینه زیرساخت‌ها و ویژگی‌های کالبدی پنداشته می‌شود (زندیه و حصاری، ۱۳۹۱، ص. ۶۹). توسعه کالبدی روستاها علاوه بر دخالت مستقیم افراد جامعه از عوامل محیطی تأثیر می‌پذیرند (ملک حسینی و درگاهی، ۱۳۹۰، ص. ۶۵). طرح‌های کالبدی روستایی در فرایند توسعه نواحی روستایی به منظور بررسی تحقق اهداف طرح‌های روستایی موضوع بسیار مهمی در برنامه ریزی است که برای طراحی آینده روستا باید به آن توجه شود (کاظمی محمدی، ۱۳۷۸: ۸۸). همچنین باعث افزایش فرصت‌های کسب درآمد، توسعه تأسیسات زیر ساختی و غیره در روستاها می‌شود (عنابستانی، ۱۳۸۸، ص. ۱۱۷). در ایران از مهم‌ترین طرح‌های کالبدی که در مناطق روستایی اجرا می‌گردد می‌توان به طرح هادی روستایی اشاره کرد (صادقی و طولابی‌نژاد، ۱۳۹۸، ص. ۷۳). طرح هادی روستا عبارت است از تجدید حیات هدایت روستا به لحاظ ابعاد اجتماعی، اقتصادی و فیزیکی آسایش، ۱۳۷۳، ص. ۷۸). بر اساس آیین‌نامه نحوه بررسی و تصویب طرح‌های توسعه عمران محلی، ناحیه‌ای، منطقه‌ای، ملی مصوب مورخه ۱۳۷۸/۱۱/۱۲ هیئت دولت، طرح هادی عبارت است از: طرحی که ضمن ساماندهی و اصلاح بافت موجود، میزان و مکان

گسترش آتی و نحوه استفاده از زمین برای عملکردهای مختلف از قبیل مسکونی، تولیدی، کشاورزی، تأسیسات و تجهیزات و نیازمندی‌های عمومی روستایی (شهبازی، ۱۳۸۹، ص. ۲۲۵). طرح هادی روستایی از جمله پروژه‌های ملی محسوب می‌شود که در راستای بسترسازی زمینه توسعه و عمران نقاط روستایی تهیه و اجرا می‌شود. این طرح ضمن ساماندهی و اصلاح بافت موجود روستاها، میزان و مکان گسترش آن و نحوه استفاده از زمین برای مقاصد مختلف مثل مسکونی، تجاری، کشاورزی، تأسیساتی، نیازمندی‌های عمومی را بر اساس دید کارشناسی/ تخصصی و با بهره‌گیری از فرهنگ بومی مورد طراحی و بهره‌برداری قرار می‌دهد (نارویی مهر و نجفی کانی، ۱۴۰۱، ص. ۸۱). طرح‌های هادی روستایی بر اساس ضوابط همانند اغلب طرح‌های کالبدی و فیزیکی روستایی به پیروی از تئوری کینزی و با اتکاء بر جبرگرایی فیزیکی با اصلاح کالبدی در صدد تأثیرگذاری بر رفتارها و امور غیرکالبدی هستند. بر مبنای تئوری اصلاحی کینز زندگی جمعی در سکونتگاه‌ها نیاز به خدمات و کاربری‌های خاصی دارد که در عین ضرورت به جهت اقتصادی انجام آن توسط بخش خصوصی غیرقابل توجیه است. بانیان جبرگرایی فیزیکی نیز معتقدند با اصلاح کالبد فیزیکی رفتارها نیز تغییر خواهد کرد (بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، ۱۳۸۵، ص. ۱۴۲). این طرح بیشتر در پی بهبود جنبه‌های کالبدی - فضایی روستاها انجام شده است (ریاحی و شمسی، ۱۳۹۲، ص. ۵۷). در ایران طرح‌های هادی متأثر از دیدگاه کارکردگرایی با محوریت قرار دادن تحولات کالبدی در روستاها سعی در دگرگون ساختن روستاها و دستیابی به توسعه روستایی دارند (حاجی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۳، ص. ۸۸). اجرای طرح هادی روستایی به منزله یک مداخله کالبدی، روستاها را از ابعاد مختلف (زیست محیطی، اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی و مدیریتی - نهادی) متأثر ساخته، دستخوش تغییر و تحول کرده است. هر چند سیاستگذاران اثربخشی همه جانبه‌ای را از اجرای این طرح دنبال می‌کنند اما امروزه اهمیت اصلی و چشمگیر آن در اثربخشی کالبدی است (ذوالفقاری و صیدایی، ۱۴۰۱، ص. ۶۸). طرح هادی روستایی مهم‌ترین ابزار مدیریت توسعه روستایی در ایران است و عمدتاً ماهیت

کالبدی و فیزیکی روستا را مورد توجه قرار می‌دهد و بخش عمده قابل اجرا و اجرا شده طرح‌های هادی روستاهای کشور نیز جنبه کالبدی دارند (پورطاهری و همکاران، ۱۳۹۱، ص ۲۷). به همین خاطر امروزه طرح هادی روستایی مهم‌ترین ابزار مدیریت توسعه روستایی در ایران است که عمدتاً جنبه‌های کالبدی روستاها را بیشتر از جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مورد توجه قرار می‌دهد. به طوریکه بخش عمده قابل اجرا این طرح‌ها نیز جنبه کالبدی دارد (علینقی‌پور و پوررمضان، ۱۳۹۳، ص. ۱۰۱).

لازم به ذکر است که طرح‌های هادی می‌تواند اثرات مختلفی بر توسعه کالبدی روستاها داشته باشند. به عنوان مثال غفاری (۱۳۹۴) در مطالعه خود نشان داد که طرح‌های هادی در تغییر کاربری اراضی اثرگذار هستند و علاوه بر این بر توسعه عوامل اقتصادی و اجتماعی و تغییر کاربری اراضی نیز اثرگذار هستند. عنابستانی و همکاران (۱۳۹۱) معتقدند که طرح‌های هادی در توسعه کالبدی روستاها اقرگذار هستند. ولی بیشترین اثرگذاری طرح‌های هادی در شبکه معابر روستایی بوده است. بهرامی (۱۳۹۶) معتقد است که طرح هادی روستایی با قدمتی بیش از سه دهه و با هدف تجدید حیات و هدایت روستا به لحاظ ابعاد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی اجرا می‌گردد. اجرای طرح هادی به لحاظ کالبدی در راستای بهبود وضعیت شبکه معابر؛ بهبود آلودگی ناشی از گرد و غبار محلی؛ بهداشت روستا؛ وضعیت دفع زباله نسبتاً موفق عمل کرده است. توکلی و رزلانسری (۱۳۹۵) اظهار داشتند اجرای طرح هادی روستایی جهت تأمین عادلانه امکانات از طریق تحول کالبدی- فیزیکی روستا، ایجاد تسهیلات اجتماعی- تولیدی، تأمین خدمات عمومی و بهبود مسکن روستاییان بوده است. اجرای طرح هادی به رغم برخی کاستی‌ها در توسعه فضای سبز، مکان‌یابی دفع فاضلاب و زباله، تاثیری نسبتاً مطلوب بر تحول کالبدی روستاها داشته است. ملکی و همکاران (۱۳۹۸) اظهار کردند که اجرای طرح هادی روستایی با قدمتی بیش از سه دهه چشم انداز فضایی-کالبدی روستا را طراحی و بستری مناسب برای توزیع بهینه خدمات دولتی و عمومی فراهم و شرایط لازم را برای پایداری جمعیت روستا ایجاد می‌کند. طرح هادری در زمینه وضعیت کالبد روستاها و کاربری اراضی

باعث بهبود وضعیت کیفیت زندگی روستایی می‌شود. بنابراین می‌توان گفت که در ایران مهم‌ترین طرحی که برای توسعه کالبدی سکونتگاههای روستایی در نظر گرفته شده است، طرح‌های هادی روستایی هستند. این طرح‌های در صورتی که به درستی اجرا شوند می‌توانند اثرات مختلفی بر سکونتگاههای روستایی بگذارند. در پژوهش حاضر نیز با بررسی طرح‌های هادی در شهرستان زهک به بررسی تأثیر اجرای طرح‌های هادی بر توسعه کالبدی روستاهای شهرستان زهک پرداخته شد.

۵- یافته‌های پژوهش

نتایج حاصل از توزیع پرسش‌نامه بین پاسخگویان در روستاهای نمونه در شهرستان زهک حاکی از آن است که از بین ۳۳۸ نفر پاسخگو، بیشترین مقدار سنی پاسخ‌دهندگان این تحقیق ۴۰ تا ۴۹ سال بوده‌اند با ۳۳/۴ درصد بوده است. از نظر جنسیت ۷۸/۴ در مرد بوده، از نظر تاه ۷۲/۵ درصد متاهل بوده‌اند. تحصیلات ۲۹/۶ درصد پاسخگویان مدرک تحصیلی ابتدایی و کمتر بوده بوده، از نظر اشتغال؛ ۷۶/۴ درصد شاغل بوده و در فعالیت‌های چون زراعت، کشاورزی، مغازه‌داری، تجارت و غیره مشغول بوده‌اند. سابقه سکونت ۴۵/۶ درصد پاسخگویان بیشتر از ۲۰ سال بوده است. اطلاعات کامل در جدول (۲) آورده شده است.

جدول ۲. ویژگی‌های توصیفی و فردی پاسخگویان

متغیر	بیشترین پاسخگو	تعداد	درصد
سن	۴۰ تا ۴۹ سال	۱۱۳	۳۳/۴
جنسیت	مرد	۲۶۵	۷۸/۴
تاهل	متاهل	۲۴۵	۷۲/۵
تحصیلات	دارای مدرک ابتدایی	۱۰۰	۲۹/۶
سابقه سکونت	بیشتر از ۲۰ سال	۱۵۴	۴۵/۶
وضعیت اشتغال	شاغل	۲۵۲	۷۴/۶

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

تاثیر اجرای طرح‌های هادی بر ابعاد توسعه کالبدی روستاهای شهرستان زهک

برای بررسی سوال اول پژوهش و در زمینه تاثیر اجرای طرح‌های هادی بر ابعاد توسعه کالبدی روستاهای شهرستان زهک از آزمون رتبه‌ای هم‌انباشتگی نامحدود اکتشافی استفاده شد. این آزمون ضمن بررسی تاثیرات هر کدام از ابعاد، با توجه به ضرب عددی، هر یک از ابعاد را نیز رتبه بندی می‌کند.

بررسی یافته‌های تحقیق در زمینه تاثیر اجرای طرح‌های هادی بر ابعاد توسعه کالبدی روستاهای شهرستان زهک نشان داد که ابعادی که دارای (علامت **) بوده در سطح معنی داری ۰/۰۰۱ قرار گرفته‌اند و اجرای طرح هادی بیشترین تاثیر را بر روی این ابعاد داشته است. بر این اساس و با توجه به ضریب عددی و سطح معنی داری هر کدام از این ابعاد می‌توان گفت که اجرای طرح هادی روستایی در شهرستان زهک به ترتیب بیشترین تاثیر را با توجه به ضریب عددی بر صدور سند مالکیت (۰/۲۱۴)، استفاده از مصالح با کیفیت (۰/۲۰۷)، بهبود شبکه معابر روستا (۰/۱۸۷)، بهبود دسترسی و توزیع کاربری‌های خدماتی (۰/۱۷۶)، و توجه به معماری بومی و منطقه‌ای در ساخت و سازها با ضریب عددی (۰/۱۵۹) داشته است.

هرچند اجرای طرح هادی روستایی در شهرستان زهک بر ۵ بعد دیگر چون جذب امکانات و خدمات رفاهی و زیرساخت‌ها با ضریب عددی (۰/۱۳۷)، افزایش رعایت مقررات در ساخت و سازها (۰/۱۱۹)، مقاوم سازی واحدهای مسکونی (۰/۰۹۲)، تغییر در نوع واحدهای مسکونی (۰/۰۶۱) و بهبود سیمای ظاهری روستا با ضریب عددی (۰/۰۳۰) در سطح معنی داری ۰/۰۰۵ نیز اثرگذار بوده، ولی این اثرگذاری نسبت به دو ۵ بعد بالا در سطح پایین‌تری بوده است. بنابراین می‌توان گفت که با اینکه در روستاهای شهرستان زهک طرح هادی اجرا شده تا حدودی توانسته بر توسعه کالبدی سکونتگاههای روستایی در شهرستان زهک تاثیرگذار باشد. از میان اجرای طرح هادی روستایی بیشترین تاثیر را بر صدور سند مالکیت، استفاده از مصالح با کیفیت، بهبود شبکه معابر روستا، و

همچنین کمترین اثرگذاری را بر بهبود سیمای ظاهری روستا با ضریب عددی، تغییر در نوع واحدهای مسکونی و مقاوم سازی واحدهای مسکونی داشته است.

با توجه به این یافته‌ها می‌توان گفت که اجرای طرح هادی بر اکثر شاخص‌های و ابعاد کالبدی اثرگذار بوده است. البته این اثرگذاری‌ها متفاوت بوده است. در جدول (۳) سنجش تاثیر اجرای طرح هادی بر توسعه کالبدی در مناطق روستایی شهرستان زهک آورده شده است.

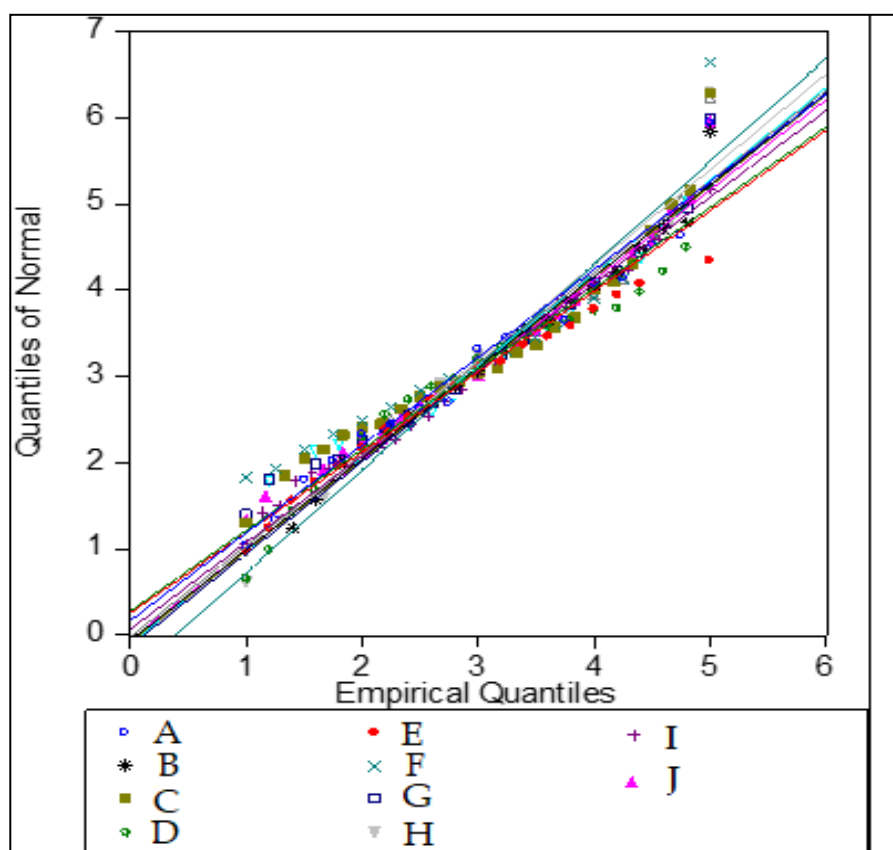
جدول ۳. سنجش تاثیر اجرای طرح هادی بر توسعه کالبدی

شاخص	کد(نماد)	مقادیر ویژه (عددی)	آماره	معنی‌داری	رتبه
صدور سند مالکیت	A	۰/۲۱۴***	۸۰۷/۳۷۶	۰/۰۰۰	۱
مقاوم سازی واحدهای مسکونی	B	۰/۰۹۲	۴۱/۳۷۳	۰/۰۰۴	۸
بهبود سیمای ظاهری روستا	C	۰/۰۳۰	۳۳/۳۷۳	۰/۰۰۵	۱۰
استفاده از مصالح با کیفیت	D	۰/۲۰۷***	۷۸۷/۸۰۸	۰/۰۰۰	۲
بهبود شبکه معابر روستا	E	۰/۱۸۷***	۸۹/۳۷۹	۰/۰۰۰	۳
افزایش رعایت مقررات در ساخت و سازها	F	۰/۱۱۹	۴۳/۳۷۳	۰/۰۰۴	۷
توجه به معماری بومی و منطقه‌ای در ساخت و سازها	G	۰/۱۵۹***	۵۲/۳۷۳	۰/۰۰۱	۵
جذب امکانات و خدمات رفاهی و زیرساخت‌ها	H	۰/۱۳۷	۴۸/۳۷۳	۰/۰۰۳	۶
بهبود دسترسی و توزیع کاربری‌های خدماتی	I	۰/۱۷۶***	۸۵/۳۷۹	۰/۰۰۰	۴
تغییر در نوع واحدهای مسکونی	J	۰/۰۶۱	۳۸/۳۷۳	۰/۰۰۵	۹
** آزمون اکتشافی تحلیلی ۱۰ آیتم همجمعی (S) در سطح ۰/۰۰۱					

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

در شکل (۲) سنجش تاثیر اجرای طرح هادی بر توسعه کالبدی در مناطق روستایی به تفکیک ابعاد دهگانه در شهرستان زهک آورده شده است. بر این اساس بیشترین پراکنش جواب با سطح بالاتر مربوط به ابعاد بر صدور سند مالکیت (A)، استفاده از مصالح با کیفیت (D)، بهبود شبکه معابر روستا (E)، و کمترین اجرای طرح هادی مربوط به ابعاد بهبود سیمای ظاهری روستا با ضریب عددی

(C)، تغییر در نوع واحدهای مسکونی (J)، و مقاوم سازی واحدهای مسکونی (B) بوده است. در این شکل هر چی پاسخ‌ها به سمت بالا و سمت راست گرایش پیدا کنند نشان دهند تاثیر بیشتر است. بنابراین با توجه به یافته‌های این بخش به سوال اول پژوهش در زمینه تاثیر اجرای طرح‌های هادی بر ابعاد توسعه کالبدی روستاهای شهرستان زهک پاسخ داده شد.

شکل ۲. تاثیر اجرای طرح هادی بر ابعاد کالبدی سکونتگاههای روستایی

جایگاه هر یک از روستاهای مورد مطالعه از نظر اثرات طرح هادی بر توسعه کالبدی

برای بررسی رتبه و جایگاه هر یک از روستاهای مورد مطالعه از نظر اثرات طرح هادی بر توسعه کالبدی در شهرستان زهک در استان سیستان و بلوچستان و در راستای پاسخگویی به سوال دوم پژوهش از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است. چرا که برای ارزیابی وضعیت اجرای طرح هادی در روستاهای مورد مطالعه، ابتدا نرمال بودن یا نبودن داده‌ها با استفاده از روش چولگی و کشیدگی تأیید شد و داده‌ها نرمال بودند؛ بنابراین می‌توان برای به دست آوردن وضعیت متغیرهای تحقیق، میانگین نظرات روستاییان مورد مقایسه قرار داد و برای این منظور از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شد. در این آزمون با توجه به میانگین و آماره آزمون مورد نظر تاثیرات روستاها مورد بررسی قرار گرفت.

برای بررسی رتبه و جایگاه هر یک از روستاهای مورد مطالعه از نظر موفقیت و تاثیرات طرح هادی بر ابعاد کالبدی نشان دهنده تفاوت میانگین‌ها با توجه به سطح آلفای ۰/۰۱ معنادار می‌باشد. همانطوری که یافته‌ها نشان می‌دهد، با احتساب دامنه طیفی که بین ۱ تا ۵ براساس طیف لیکرت در نوسان است، این میزان (به جز روستای گوری با میانگین ۲/۸۵)، برای همه روستاهای نمونه در شهرستان زابل بیشتر از عدد مطلوبیت ۳ ارزیابی شده است. این تفاوت برای همه روستاها (به جز روستای گوری) در سطح آلفای ۰/۰۱ معنادار و میزان تفاوت آنها از مطلوبیت عددی بصورت مثبت و با میانگین کلی ۳/۷۲۳ برآورد شده است که نشان دهنده تاثیر مثبت اجرای طرح هادی بر ابعاد دهگانه توسعه کالبدی در روستاهای منطقه مورد مطالعه بوده است.

بررسی وضعیت روستاها با توجه به میانگین و رتبه آنها نشان داد که به ترتیب اجرای طرح‌های هادی روستایی در روستاهای ندام شرقی، ملک حیدری، حسن خون، کوهک و قلعه کهنه بیشتری تاثیر را بر توسعه کالبدی روستاها داشته و میزان رضایت مردم محلی از اجرای طرح‌های هادی در این روستاها بیشتر بوده است. بر عکس در روستاهای گفتارگی، ده یادگار و گوری تاثیر اجرای طرح هادی روستایی بر توسعه ابعاد کالبدی در سطح پایین‌ترین بوده است. با این حال و به طور کلی و با

توجه به میانگین کلی در شهرستان زابل می‌توان گفت که اجرای طرح هادی روستایی در روستاهای مورد مطالعه در سطح متوسط و بالا می‌باشد و رضایت ساکنین را به همراه داشته است. بنابراین با توجه به یافته‌های این بخش به سوال دوم پژوهش و در زمینه جایگاه هر یک از روستاهای مورد مطالعه از نظر اثرات طرح هادی بر توسعه کالبدی پاسخ داده شد. در جدول (۴) جایگاه هر یک از روستاهای مورد مطالعه از نظر اثرات طرح هادی بر توسعه کالبدی در شهرستان زهک آورده شده است.

جدول ۴. میزان تأثیر اجرای طرح های هادی بر ابعاد کالبدی به تفکیک در روستاهای نمونه

نام متغیر	نام روستا	تعداد	آماره t	Sig.	میانگین	رتبه	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
ابعاد کالبدی	حسن خون	۳۶	۸/۱۴۸	۰/۰۰۰	۳/۸۸۱	۳	۰/۶۴۸	-۰/۳۰۱	-۰/۵۳۴
	ملک حیدری	۴۶	۱۹/۱۶۶	۰/۰۰۰	۴/۰۸۹	۲	۰/۳۸۵	۰/۱۳	-۱/۱۶
	کفتارگی	۱۶	۴/۷	۰/۰۰۰	۳/۴۵	۶	۰/۳۸۳	-۰/۳۵۸	-۰/۸۳۵
	کوهک	۱۵۰	۱۸/۵۳۸	۰/۰۰۰	۳/۸۳۵	۴	۰/۵۵۲	-۰/۰۲۴	-۰/۸۵۱
	ده یادگار	۲۶	۲/۴۵۳	۰/۰۱۱	۳/۳۰۴	۷	۰/۶۳۱	۰/۹۲۳	۰/۹۴۳
	ندام شرقی	۱۰	۴/۸	۰/۰۰۰	۴/۱۵	۱	۰/۷۵۸	-۰/۴۷۴	-۱/۴۵۲
	قلعه کهنه(نو)	۲۷	۵/۳۴۲	۰/۰۰۰	۳/۵۱۱	۵	۰/۴۹۷	-۰/۵۹۳	۰/۵۱۴
	گوری	۲۷	-۱/۱۸۵	۰/۸۷۷	۲/۸۸۵	۸	۰/۵۰۴	۰/۰۰۶	-۱/۰۹۱
	کل	۳۳۸	۲۱/۰۹۴	۰/۰۰۰	۳/۷۲۳	-	۰/۶۳	-۰/۱۷۸	-۰/۴۶۷

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

۶- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

طرح هادی ضمن ساماندهی و اصلاح بافت موجود، میزان و مکان گسترش آتی و نحوه استفاده از زمین برای کاربری‌های مختلف را تعیین می‌نماید. این طرح به دنبال تحقق ایجاد زمینه توسعه و عمران روستاها، هدایت وضعیت فیزیکی روستاها، ایجاد تسهیلات لازم برای بهبود مسکن و خدمات محیط زیستی و عمومی روستا است. از سویی دیگر طرح هادی روستا از جمله طرح‌های عمران

روستایی است که می‌تواند نقش بنیادی و زیربنایی در توسعه همه‌جانبه مناطق روستایی داشته باشد. این طرح با استفاده از پتانسیل‌ها و قابلیت‌های خود می‌تواند زمینه ساز بهبود تسهیلات عمومی و رفاهی از قبیل نوسازی مسکن روستایی، معابر جدید الاحداث، حریم مسکونی و بهبود کیفیت زندگی روستاییان و افزایش مشارکت آنان شود. از جمله اقدامات مهمی که می‌تواند به تقویت و پایداری آثار این‌گونه طرح‌ها کمک نماید، بررسی اثرات اجرا و ارزشیابی آنهاست. با توجه به اهمیت این موضوع در پژوهش حاضر نیز بررسی تأثیر اجرای طرح‌های هادی بر توسعه کالبدی روستایی در مناطق روستایی شهرستان زهک پرداخته شد.

نتایج در زمینه ارزیابی و بررسی تأثیر اجرای طرح‌های هادی بر توسعه کالبدی روستاهای شهرستان زهک نشان داد که اثرات اجرای طرح‌های هادی در مولفه‌های مورد نظر تحقیق در حد متوسط و متوسط به بالایی بوده است. با این حال شدت تأثیر گذاری اجرای طرح‌های هادی روستایی در شهرستان زهک با شدت و ضعف همراه بوده است. به طوری که در برخی ابعاد و شاخص‌های کالبدی اثرگذاری بیشتری داشته و در برخی ابعاد و شاخص‌ها این اثرگذاری کمتر بوده است. نتایج تحقیق در این زمینه نشان داد که اجرای طرح هادی روستایی در شهرستان زهک بیشترین تأثیر را بر صدور سند مالکیت خانه‌ها و مساکن روستایی، استفاده از مصالح با کیفیت در ساخت و سازهای روستایی و مساکن، بهبود شبکه معابر روستا و شبکه ارتباطی داخلی روستا، بهبود دسترسی و توزیع کاربری‌های خدماتی و توجه به معماری بومی و منطقه‌ای در ساخت و سازهای روستایی داشته است. حال اینکه اجرای طرح هادی اثرات کمتری بر و بهبود سیمای ظاهری روستا، تغییر در نوع واحدهای مسکونی، مقاوم سازی واحدهای مسکونی، افزایش رعایت مقررات در ساخت و سازها و جذب امکانات و خدمات رفاهی و زیرساخت‌ها داشته است. با این حال نتایج کلی تأثیر اجرای طرح هادی روستایی نشان داده رضایت نسبتی و در سطح متوسط خانوارهای روستایی از اجرای طرح هادی در شهرستان زهک حکایت می‌کند.

نتایج پژوهش در زمینه جایگاه هر یک از روستاهای مورد مطالعه از نظر اثرات طرح هادی بر توسعه کالبدی و بررسی تاثیرات اجرای طرح هادی بر توسعه کالبدی در هر کدام روستاها نشان داد که در روستاهای نمونه در شهرستان زهک که شامل هشت روستای نمونه بوده، تفاوت معنی داری از نظر تاثیرگذاری و جایگاه هر روستا وجود داشته است. بر اساس نتایج تحقیق، ارزیابی تاثیرات اجرای طرح هادی در سطح روستاهای شهرستان زهک در استان سیستان و بلوچستان نشان می‌دهد که تاثیرات کالبدی اجرای طرح هادی در روستاهای منطقه مورد مطالعه متفاوت بوده است. تاثیرات اجرای طرح هادی روستایی در برخی روستاها و بر اساس نظر خوب بوده و مردم از عملکرد کالبدی اجرای طرح‌های هادی روستایی رضایت داشته‌اند و در برخی روستاها آنچنان که ساکنان انتظار داشتند اجرای طرح‌های هادی روستایی نتوانسته رضایت آنها را جلب کند و تاثیرگذاری آنها از نظر کالبدی پایین بوده است. نتایج نشان داد که اجرای طرح هادی در روستاهای ندام شرقی، ملک حیدری، حسن خون و کوهک نسبت به سایر روستاها عملکرد موفق‌تری داشته و اجرای طرح‌های هادی در این روستاها تاثیر مطلوب‌تری بر توسعه کالبدی داشته است. با این حال اجرای طرح هادی در روستاهای قلعه نو، کفتارگی، ده یادگار و گوری عملکرد مطلوبی بر توسعه کالبدی و ابعاد کالبدی نداشته است. روستاییان نیز رضایت متوسط به پایین از عملکرد طرح‌های کالبدی داشته‌اند. به صورت کلی می‌توان گفت آثار اجرای طرح هادی در توسعه کالبدی روستاهای منطقه زهک یکسان نبوده و اجرای آن تا حدودی توانسته سبب توسعه کالبدی که مد نظر خانوارهای روستایی است شود.

مقایسه نتایج پژوهش با پیشینه تحقیق و مطالعات انجام شده نشان داد که در زمینه تاثیر اجرای طرح هادی بر صدور سند مالکیت مساکن و امکان با نتایج مطالعه نارویی مهر و نجفی کانی (۱۴۰۱)، در زمینه تاثیر اجرای طرح هادی بر شبکه معابر روستایی با نتایج مطالعه عنابستانی و همکاران (۱۳۹۱)، صادقی و طولابی نژاد (۱۳۹۸)، در زمینه تاثیر اجرای طرح هادی بر توسعه کالبدی روستاها نیز با نتایج مطالعه بهرامی (۱۳۹۶)، توکلی و رزلانسری (۱۳۹۵)، جلالیان و همکاران (۱۳۹۶)، ملکی و همکاران (۱۳۹۸)، محمدی (۱۴۰۰)، ربکا و همکاران (۲۰۱۶)، جاسینسکا و همکاران (۲۰۲۲) و

ژنگ و همکاران (۲۰۲۳) همسو بوده و نتایج این مطالعه را تایید می‌کند. با این حال نتایج تحقیق در زمینه توسعه کاربری‌های خدماتی و توجه به معماری بومی و منطقه‌ای در ساخت و سازهای روستایی با هیچ کدام از نتایج مطالعات پیشینه تحقیق همسو نبوده سنخیتی با نتایج مطالعات ذکر شده نداشته است.

در راستای یافته‌های پژوهش و برای بهبود عملکرد و تاثیرگذاری طرح‌های هادی روستایی پیشنهادات زیر ارائه شده است:

- مهم‌ترین مساله در زمینه‌ی اجرای طرح‌های هادی، کمی بودجه است و به خاطر کمبود بودجه، اجرای طرح هادی به طور کامل صورت نگرفته و بهتر است مسئولین در جهت رفع این مشکل گام‌های اساسی بردارند؛
- توجه ویژه مسئولین به بهسازی بافت با ارزش در روستای گوری بخصوص در قسمت ابنیه که مربوط به خانواده آیت الله سیستانی می‌باشد؛
- آشنایی دهیاران با کلیت و اهداف طرح ، نحوه تهیه طرح هادی روستایی و مولفه‌های شرح خدمات طرح با برگزاری دوره‌های آموزشی؛
- طبق داده‌ها، بیش‌تر دهیاران اذعان داشته‌اند که مشکلات کالبدی مهم‌ترین مشکلات روستاها محسوب می‌شوند. این درحالی است که طرح هادی روستایی به رغم اینکه بیش‌تر مولفه‌های شرح خدمات آن‌ها کالبدی هستند، اما در نهایت به احداث یک خیابان و اصلاح شبکه معابر ختم می‌شود و از سایر ابعاد کالبدی و همچنین ابعاد اقتصادی روستا که ارتباط تنگاتنگی با ویژگی کالبدی دارد غفلت می‌شود،
- لزوم حفظ کاربری اراضی به ویژه مزارع کشاورزی و باغ‌ها و نظارت بر رشد و گسترش مناسب و نظامند بافت فیزیکی روستاها از راهکارهای مهم در زمینه موفقیت طرح هادی می‌باشد؛

- در زمینه شبکه معابر بهتر است معابری که از تخریب کمتری برخوردارند در اولویت‌های کوتاه‌مدت و آنهایی که تخریب و هزینه زیادی به همراه دارند در اولویت‌های بعدی طرح قرار گیرند؛
- تداوم فعالیت‌های بهسازی و مقاوم‌سازی مسکن روستایی، به گونه‌ای که بتوان فضایی امن برای سکونت روستاییان فراهم آورد از عوامل مهم در زمینه افزایش کیفیت مسکن روستایی می‌باشد.

منابع

۱. اصغری لقمجانی، صادق، معصومی جشنی، مهدی. (۱۳۹۵). ارزیابی کیفیت اجرای طرح‌های هادی و اثرات آنها در روستاهای مرزی (مطالعه موردی: شهرستان زهک). فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)، ۶(۲۵)، ۱۶۹-۱۸۷.
۲. اصلانی، رضا، (۱۳۷۸)، ارزیابی رویکردهای توسعه روستایی ایران در پنجاه سال اخیر، مجموعه مقالات همایش پنجاه سال برنامه‌ریزی توسعه در ایران، مرکز تحقیقات اقتصاد ایران.
۳. بذرافشان، جواد، طولابی نژاد، مهرشاد، اسکتی، هانی، (۱۳۹۷)، بررسی و ارزیابی اثرات حس تعلق مکانی بر بازساخت فضایی- کالبدی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: دهستان نه، شهرستان نهبندان)، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۰(۴)، ۷۹۱-۸۰۷.
۴. بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، (۱۳۸۵)، مجموعه قوانین و مقررات اختصاصی حوزه عمران روستایی، تهران: معاونت روستایی.
۵. بهرامی، رحمت الله. (۱۳۹۶). تحلیل اثرات کالبدی طرح هادی براساس میزان رضایت مندی جامعه روستایی (مطالعه موردی دهستان نگل شهرستان سنندج). برنامه ریزی توسعه کالبدی، ۴(۴)، ۶۶-۷۷.
۶. پورطاهری، مهدی، افتخاری، عبدالرضا رکن الدین، عباسی، محسن. (۱۳۹۱). ارزیابی عملکرد طرح‌های هادی روستایی در توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: روستاهای نبوت و خوران شهرستان ایوانغرب). جغرافیا و پایداری محیط، ۲(۴)، ۲۵-۳۶.

۷. توکلی، جعفر، رزلانسری، اکرم. (۱۳۹۵). تحلیل اثرات کالبدی و اقتصادی طرح‌های هادی روستایی مورد: روستاهای شهرستان کرمانشاه. اقتصاد فضا و توسعه روستایی. ۵ (۱۶): ۱۴۱-۱۶۰.
۸. توکلی، جعفر، رزلانسری، اکرم، (۱۳۹۵)، تحلیل اثرات کالبدی و اقتصادی طرح‌های هادی، مورد مطالعه (روستاهای شهرستان کرمانشاه)، مجله اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۵ (۲)، ۱۴۱-۱۶۰.
۹. جلالیان، حمید، خدایی، سعید و امینی قواقلو، عیوض، (۱۳۹۶)، اثرات اجرای طرح هادی بر توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: بخشی ثمرین در شهرستان اردبیل)، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی ۶ (۱)، ۲۵-۳۸.
۱۰. جمعه‌پور، محمود، (۱۳۸۴)، مقدمه ای بر برنامه ریزی توسعه روستایی، تهران، انتشارات سمت.
۱۱. حاجی‌نژاد، علی، پایدار، ابوذر، خدیجه، صادقی، (۱۳۹۳)، میزان موفقیت طرح‌های هادی از دیدگاه مردم و مسئولان (مورد مطالعه: شهرستان رشتخوار)، جغرافیا، ۱۲ (۴۳)، ۸۱-۱۰۳.
۱۲. خراشادی زاده، مهدیه و اسمعیل نژاد، مرتضی، (۱۳۹۵)، تحلیل اثرات اجرای طرح‌های هادی در توسعه مناطق روستایی (مطالعه موردی: روستای خراشاد شهرستان بیرجند)، مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۱ (۳۶)، ۱۳۶-۱۵۴.
۱۳. درست، سجاد، (۱۳۹۲)، ارزیابی اثرات طرح‌های هادی در توسعه روستایی مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان لردگان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، استاد راهنما: سید اسکندر صیدایی گل سفیدی.
۱۴. ذوالفقاری، امیرعلی، صیدایی، سیداسکندر. (۱۴۰۱). آسیب‌شناسی ساختاری طرح هادی به‌منزله فراگیرترین طرح توسعه روستایی در ایران نمونه: استان کرمانشاه. جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، ۳۳ (۱)، ۶۳-۸۸.
۱۵. رضازاده، زهره، شاطری، مفید، راستی، عمران، (۱۳۹۳)، اقدامات توسعه‌ای و نقش آن در تأمین امنیت پایدار مناطق مرزی مطالعه موردی کمربند سبز دشت خوشاب مرز خراسان جنوبی با افغانستان، فصلنامه مطالعات فرهنگی-اجتماعی خراسان، ۳۳ (۲۴)، ۴۹-۷۲.
۱۶. رضوانی، محمدرضا، (۱۳۹۰)، برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران، نشر قومس. تهران.

۱۷. ریاحی، وحید، شمسی، رقیه. (۱۳۹۲). ارزیابی اثرات کالبدی اجرای طرح هادی در سکونتگاههای روستایی شهرستان اسلامشهر. اندیشه جغرافیا، ۷(۱۴)، ۵۷-۷۶.
۱۸. ریاحی، وحید، عزیزی، سمیه. (۱۴۰۰). ارزیابی اثرات اجرای طرح هادی در توسعه کالبدی روستاها از دیدگاه روستاییان (مورد مطالعه: شهرستان رباطکریم - استان تهران). مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی، ۱۶(۴)، ۷۲۷-۷۴۰.
۱۹. زندیه، مهدی، حصاری، پدرام، (۱۳۹۱)، تداوم معماری مسکن روستایی با انگیزه توسعه پایدار روستایی، مسکن و محیط روستا، ۳۸(۴)، ۶۳-۷۲.
۲۰. شهبازی، اسماعیل، (۱۳۸۹)، درآمدی بر آسیب شناسی توسعه روستایی، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
۲۱. صادقی، خدیجه، طولابی نژاد، مهرشاد، (۱۳۹۸) تحلیل ادراک جامع محلی از بازساخت کالبدی- فضایی اجرای طرح هادی روستایی در دهستان رشتخوار، مسکن و محیط روستا، ۱۶۷(۴)، ۶۷-۸۲.
۲۲. عزیزی دمیرچلو، عبدالله، مولایی هاشجین، نصراله و قدیری معصوم، مجتبی، (۱۳۹۵)، تحلیل اثرات کالبدی اجرای طرح های هادی از دیدگاه روستاییان استان اردبیل، فصلنامه برنامه ریزی منطقه‌ای، ۶(۲۱)، ۷۵-۹۲.
۲۳. عطائی، رقیه، پورمحمدی، محمدرضا، (۱۳۹۴)، تأثیر مولفه های هویت کالبدی و فعالیتی بافتهای تاریخی در ایجاد تعاملات اجتماعی، مدیریت شهری، ۴۱(۴)، ۲۲۹-۲۴۶.
۲۴. علینقی پور، مریم، پوررمضان، عیسی. (۱۳۹۳). ارزیابی اثرات اجرای طرح هادی بر توسعه کالبدی سکونتگاه های روستایی بخش مرکزی شهرستان رشت. مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی، ۹(۲۹)، ۱۰۱-۱۱۳.
۲۵. عنابستانی، علی اکبر، نادریان فر، مهدی (۱۳۹۹)، اثرات اجرای طرح های هادی بر کیفیت محیطی سکونتگاه های روستایی شهرستان هامون، نشریه علمی - پژوهشی برنامه ریزی توسعه کالبدی، ۵(۱۷)، ۱۱-۲۴.
۲۶. عنابستانی، علی اکبر، (۱۳۸۸)، بررسی آثار کالبدی خانه های دوم بر توسعه سکونتگاه های روستایی: مطالعه موردی روستاهای ییلاقی شهر مشهد، فصلنامه روستا و توسعه، ۱۲(۴)، ۱۴۹-۱۶۶.

۲۷. عندلیب، علیرضا، معطوف، شریف، (۱۳۸۸)، توسعه و امنیت در آمایش مناطق مرزی ایران، نشریه باغ‌نظر، ۶ (۱۲)، ۵۷-۷۶.
۲۸. غفاری، سید رامین، (۱۳۹۴)، طرح‌های هادی و تغییر کاربری اراضی در روستاهای دهستان چمرود، فصلنامه جغرافیا، ۱۳ (۴۵)، ۱۳۵-۱۵۶.
۲۹. کرمی نسب، صدیقه و مولایی بارده: سیاوش (۱۳۹۷)، ارزیابی اثرات اجرای طرح‌های هادی روستایی و نقش آن در توسعه روستایی از دیدگاه جامعه محلی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان ایزده، فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۳ (۲)، ۵۲۰-۵۴۷.
۳۰. کوشکی، امین، طولابی نژاد، مهرشاد. (۱۳۹۹). برنامه‌ریزی پایدار توسعه همکاری‌های مناطق مرزی (CBC): عوامل و محرک‌های موثر بر پایداری اتحاد مناطق مرزی. عنوان نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۲۰ (۵۶): ۱۱۵-۱۴۰.
۳۱. محمدی، سعدی، (۱۴۰۰)، اثرات اجرای طرح‌های هادی در توسعه کالبدی روستاهای پیرامون شهر مریوان، نشریه، جغرافیا، ۱۹ (۶۸)، ۲۵۳-۲۳۳.
۳۲. مرادخانی، نرگس، حسنی، شهلا. (۱۴۰۱). تحلیل اثرات احساس تعلق مکانی بر مشارکت روستائیان در اجرای طرح هادی مطالعه موردی: استان زنجان. پژوهشهای جغرافیای انسانی، ۵۴ (۳)، ۱۰۲۱-۱۰۳۵.
۳۳. ملکی، سعید، گودرزی، مجید، فیروزی، محمدعلی، طاهری، علی. (۱۳۹۸). تحلیل و ارزیابی اثرات اجرای طرح هادی در ابعاد کالبدی-فضایی و محیطی کیفیت زندگی روستایی (مطالعه موردی: روستای میداوود وسطی، شهرستان باغملک). جغرافیا و روابط انسانی، ۱ (۴)، ۳۰۴-۳۱۵.
۳۴. ملکی، سعید، حسینی، سید رضا، ویسی، الهام، مختاری، صادق، (۱۳۹۴)، سنجش رضایت‌مندی شهروندان از کیفیت سکونت‌ی طرح مسکن مهر مطالعه موردی: شیرین شهر اهواز، نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۶ (۲۳)، ۱۵۵-۱۶۸.
۳۵. نارویی مهر، ساجده، نجفی کانی، علی اکبر. (۱۴۰۱). نقش طرح‌های هادی در بهبود اوضاع کالبدی و فضایی سکونتگاه‌های روستایی مطالعه موردی: روستاهای بخش جلگه چاه‌هاشم شهرستان دلگان. مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، ۱۳ (۴۸)، ۱۰۰-۷۹.

36. Abreu, I., & Mesias, F. J. (2020). The assessment of rural development: Identification of an applicable set of indicators through a Delphi approach. *Journal of Rural Studies*, 80, 578-585.
37. Amoateng, Paul, Cobbinah, Patrick B. & Kwasi Owusu-Adade, (2013), Managing physical development in peri-urban areas of Kumasi, Ghana: A case of Abuakwa. *Journal of Urban and Environmental Engineering*, 7(1), 96- 112.
38. Cherry. M. K, Hoehner. C. M, Baker. E. A, Ramirez. L. B, and Brownson. R. C, (2006), promoting physical activity in communities: Approches for successful evaluation of programs and policies, *Evaluation and program planning*, 29(3), 280-292.
39. Dax, T., & Fischer, M. (2018). An alternative policy approach to rural development in regions facing population decline. *European Planning Studies*, 26(2), 297-315.
40. Gustafson. P, (2010), Meaning of Place: Every Day Experience and Theoretical Conceptualization, *Journal of Environmental Psychology*, 21(4), 5- 16.
41. Hoggart, M. & Paniagua, A. (2001), What Is Rural Restructuring? *Journal of Rural Studies*, 17(12), 38- 51.
42. Jasińska, K., Zinszer, B., Xu, Z., Hannon, J., Seri, A. B., Tanoh, F., & Akpé, H. (2022). Home learning environment and physical development impact children's executive function development and literacy in rural Côte d'Ivoire. *Cognitive Development*, 64, 101-115.
43. Kurowska-Pysz, J. Alexandre Castanho, R. and Loures, L. (2018), Sustainable Planning of Cross-Border Cooperation: A Strategy for Alliances in Border Cities, *Sustainability*, 10(5), 1- 26.
44. Long, H., Ma, L., Zhang, Y., & Qu, L. (2022). Multifunctional rural development in China: Pattern, process and mechanism. *Habitat International*, 121, 102-120.
45. Long, H., Zou, J., Pykett, J. and Li, Y. (2012), Analysis of rural transformation development in china since the of the new millennium. *Journal of applid geography*, 31(9), 124- 137.
46. Medeiros, E. (2015), Territorial Impact Assessment and Cross-Border Cooperation, *Regional Studies, Regional Science*, 2 (1), 97- 115.
47. Morse. Ch, and Mudgett. J, (2017), Longing for landscape: Homesickness and place attachment among rural out-migrants in the 19th and 21st centuries, *Journal of Rural Studies*, 50(5), 95- 103.
48. O'Brien, K. Quinlan, T. and Ziervogel, G. (2009). Vulnerability interventions in the context of multiple stressors: lessons from the southern Africa vulnerability initiative (SAVI) *Environ, Science policy*, 12 (1), 23-32.

49. Rao, J. (2022), Comprehensive land consolidation as a development policy for rural vitalisation: Rural In Situ Urbanisation through semi socio-economic restructuring in Huai Town. *Journal of Rural Studies*, 93 (8), 386-397.
50. Shijie, J., Liyin, S. and Li, z. (2015), Empirical study on the contribution of infrastructure to the coordinated development between urban and rural areas. *Procedia environmental sciences*, 11(4), 32- 47.
51. Shucksmith. M, (2000), Endogenous Development, Social Capital and Social Inclusion: perspectives from leader in the UK, *Journal of the European Society for Rural Sociology*, 40(2), 208- 218.
52. Wu, Z. J., Wu, D. F., Zhu, M. J., Ma, P. F., Li, Z. C., & Liang, Y. X. (2023). Regional Differences in the Quality of Rural Development in Guangdong Province and Influencing Factors. *Sustainability*, 15(3), 1- 17.
53. Yigitcanlar, T. Dur, F. and Dizdaroglu, D. (2015), towards prosperous sustainable cities: A multiscalar urban sustainability assessment approach, *Habitat International*, 45(3), 36- 46.
54. Youa, H. and Zhang, X. (2017), Sustainable livelihoods and rural sustainability in China: Ecologically secure, economically efficient or socially equitable, *Resources, Conservation and Recycling*, 120 (2): 1- 13.
55. Zheng, L., Guo, Y., Zhang, P., Li, S., Tu, Y., & Lu, Y. (2023). An Investigation of Rural Spatial Value Co-Creation Using Sociological Field Theory: A Case Study of Xiaozhou Village in Guangzhou. *Sociology Mind*, 13(3), 145-165.
56. Zwiers, S. Markantoni, M. and Strijker, D., (2016), The role of change- and stability-oriented place attachment in rural community resilience: a case study in south-west Scotland, *Community Development Journal*, 51(4), 2- 20.